

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 41.

V Ljubljani, v soboto 10. oktobra 1903.

Letnik VIII.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — Naročnina je za vse leto 8 K., za četrletno 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slovenskega Lista“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo: rokopisi se ne vračajo. — Naročnina, reklamacije in oznanila se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani Stari trg št. 19. Uradne ure od 9 do 12 ure dop. — Oznanila se računajo po navadni ceni.

Dr. Šusteršič za pravice ljudstva!

Govor dr. Šusteršiča v seji kranjskega dež. zbora dne 22. septembra.

Visoka zbornica! Kakor pričetkom zadnjega zasedanja, tako smo tudi danes katoliško-narodni poslanci vložili nujni predlog zaradi spremembe deželnege reda in deželnozborskega volilnega reda za vojvodino Kranjsko, vendar je med obema predlogoma bistven razloček. Med tem, ko se je v lanskem našem predlogu jasno poudarjala splošna in enaka volilna pravica tega v današnjem našem predlogu ne najdete. Četudi je ta predlog sestavljen tako, da ne nasprotuje temu našemu načelnemu stališču — kajti to moramo danes poudarjati, kakor vsikdar da katoliško narodna stranka stoji in ostane na stališču splošne in enake volilne pravice in vidi le v uresničenju te ustavne forme uresničenje resnične ljudske svobode in pravice ljudstva, za katero se hoče katoliško narodna stranka do zadnjega bojevati — smo si vendar bili v svesti da se splošna in enaka volilna pravica v današnjih razmerah dá doseči le preko izvanrednih dogodkov, katerih ne moremo kot sigurno postavko stavljati v svoj račun.

Ne dá se tajiti, da sedanji izvanredno kritični položaj v naši državi, kakor državi onstran Litve kritični položaj cele monarhije, nekako sili na izhod v smeri ustavnih sprememb, katere, kakor se skoraj vidi, so neizogibne tukaj in onstran Litve, in te ustavne spremembe se zopet ne morejo izvršiti po našem prepričanju drugače, kakor le v smeri razširjenja ljudske svobode.

To so gospoda moja, kakor sem že poudarjal, izvanredni dogodljaji, katerih ne moremo s sigurnostjo stavljati v svoj račun, pa prepričanje imamo, da bomo potom takih izvanrednih dogodljajev prišli do enake volilne pravice, če tudi mogoče šele v daljni prihodnosti.

Povdarjam, splošna in enaka volilna pra-

vica to je naš ideal, to je ideal ljudstva — smelo rečem — v celi avstrijski državi.

Toda preko idealov, po katerih stremimo, nikakor ne zabljamemo dnevnih potreb in dnevnih zahtev realne politike, in te dnevne potrebe in zahteve sedanjosti, te so nas dovedle do tega, da smo danes vložili bistveno drugačen predlog kakor lansko leto.

Gospoda moja — obračam se tedaj do častitih nam sovražnih strank — Vi ste, kakor veste — ne izdajam s tem nobenih tajnosti — tekom leta sami priznali, da stojite na stališču da se deželnozborski volilni red mora spremeniti in sicer tako spremeniti, da se da pot v deželno zbornico tudi tistim slojem, ki so doslej bili iz nje izključeni. Postavili ste se na to načelno stališče in o tem Vašem stališču smo bili mi obveščeni. Naša dolžnost je, kot reprezentov velike večine ljudstva na Kranjskem, da mi ta glas, katerega smo čuli od Vaše strani, poslušamo in da ne gremo na dnevni red preko tega glasu, in to gospoda moja, je vzrok, da smo sestavila ta predlog, za katerega tudi Vi lahko glasujete, ker ne nasprotuje stališču, katerega ste Vi izven zbornice tekom zadnjega leta zavzemali.

Gospoda moja, ta glas, katerega smo čuli, bil je nek glas spraljivosti in mi ga dobrohotno sprejememo in lojalno ponudimo roke za skupno delovanje v svrhu reforme volilnega reda v blagor našemu ljudstvu.

Naj se torej voli odsek, kakor mi predlagamo; v odseku je potem prilika za pogajanja, za katera smo pripravljani, in v odseku je prilika, da končno pridemo ustavnim potom do resnične reforme, ki je neobhodno potrebna, do reforme, katero narod v deželi od nas pričakuje.

Mi vemo, da ta zbornica, kakoršna je po svoji sestavi, v svoji večini ne prizna splošne in enake volilne pravice, in zato se za sedaj zadovoljujemo samo s plošno volilno pravico, kot prvi korak, ki neizogibno mora voditi tudi

do enake volilne pravice. Sedaj, častita gospoda, je stvar v Vaših rokah gospodov od nasprotnih strank! Od Vas je odvisno, da se danes sprejme nujnost predloga, da se sklene volitev odseka, da se na tistem mestu, ki je edino kompetentno pride do sporazumljenja, seveda do takega sporazumljenja, kakoršno je mogoče z dobro vestjo zagovarjati pred veliko večino prebivalstva v deželi. Mi vsi vemo, da je od tega sporazumljenja edino odvisna normalna delavnost dež. zbora, in ako je gospod deželni glavar, kakor tudi gospod deželni predsednik, ako sta oba ta dva funkcionarja poudarjala, da je redno delovanje dež. zbora potrebno — dobro, mi smo pripravljani, to normalno delovanje omogočiti, mi smo pripravljani stopiti na pot pozitivnega, mirnega dela, mi smo pripravljani spremeniti se vsak hip v regularno opozicijo, ampak en pogoj mora biti — z vso silo narod v deželi to od nas zahteva — in ta pogoj je: poštena volilna reforma mora biti osigurana. Danes prvič smo zbrani v ti krasni palači. Ta krasna palača se je sezidala z ljudskim denarjem, zidana je od ljudskih žuljev. Jaz mislim, da lepše svojega delovanja ne moremo pričeti, kakor da na stečaj odpremo ljudstvu vrata do te dvorane, da tisti dobe tu sem pristop, ki morajo dosedaj še zunaj stati. Ako ta čin storimo, bo to tudi najlepši plod Božjega blagoslova, in s tem sklepam.

Za Idrijo v deželnem zboru.

Govor poslanca M. Arkota v kranjskem deželnem zboru.

Visoka zbornica! Veliko se je že govorilo na različnih zborovanjih in razpravljalo večkrat že po časnikih, kako zapuščena je Notranjska glede višjih šol. Pelo se ji je sicer, da je napredna Notranjska, a glede srednjih šol bila je daleč nazaj za prostrano Dolenjsko ali Gorenjsko. Koliko let ima že Rudolfovo svojo popolno gimnazijo, pridejali so ji kot manjšo sestro še gimnazijo v Kočevju, katera se neki tako očvrsti,

Popotni listi.

Piše L. Lenard.

1. Na Velehradu.

Danes ob desetih predpoludnem sem prišel na Velehrad. —

Svet, ki se razprostira okrog mene je sveta in klasična zemlja slovenstva. Tu so vodili velikomoravski knezi svoje polke, tu so se bile velike, odločilne bitke med Slovani in njihovimi zgodovinskimi nasprotniki, tu so odbijali naši predniki zmagoslavno navale in napade Nemcev in Madjarov, tu sta zasadila naša sveta apostola Ciril in Metod rešilno znamenje svetega križa in prižgala nebesko luč, ki je iz Morave prisvetila tudi nam Slovincem, ter nam zagotovila obstanek in bodočnost. Ne poznam kraja, ki bi imel za vernega, zavednega Slovana toliko privlačne sile in budil v njegovem srcu, toliko in tako vzvišenih čutil kakor Velehrad.

Zgodovinar stavi sicer k trditvi, da je sedanji Velehrad bil stolica Metoda in Svatopluka, vprašanje. Edini svojedobni vir „Annales fuldenses“ pišejo, da so Nemci oblegali „munitionem ineffabilem, puae Dovin, id est puella appellatur“, po slovenski „trdnjavo neizrečeno, ki se

imenuje Dovin, to je deklica. Dovin je gotovo isto kar Devin, ki je često ime slovenskih mest, katero so Nemci prestavili z Magdeburg in je iz iste korenine kakor deva, devica, torej deviško mesto“. Sicer nam ni ime stolice Metodove in velikomoravskih knezov nikjer ohranjeno in, da se je imenovala Velehrad, ni z nobenimi dokazi potrjeno. Nekateri so to hoteli potrditi s tem, da so „munitionem ineffabilem“ vzeli za dobesedno prestavljeno ime stolice „Veliki grad“ ali „Velehrad“, kakor da bi analist pisal: Nemci so oblegali Velehrad, ki se imenuje Dovin, to je deklica, kar bi ne imelo nobenega smisla, ker mesto gotovo ni imelo dveh slovenskih imen. Ta Dovin, ki je bil najbrže stolno mesto Svatoplukovo, je morda stalo nekje pri iztoku Morave v Donavo. Sploh se je nahajala glavna moč in središče Svatoplukove kneževine morda že dosti bolj proti jugu, kakor si mi navadno predstavljamo, na severno-zapadnem Ogorskem in v nižji Avstriji. Da se ne najde skoraj nobenih sledov, temu se ni treba čuditi. Morava in Donava sta veliko nasula in veliko odnesla in stari Slovani se niso bili v kulturi tako daleč, da bi si stavili domove in delali orodje iz materijala, ki bi mogel klobovati zobu časa.

Za Velehrad kot stolico Metodovo se navajajo tudi izkopine, katere so našli pri sedanji cerkvi in samostanu. Jaz sem si jih ogledal in dasiravno nisem arheolog, vendar si upam soditi, da one niso take, da bi zamogle vzdržati tako veliko trditev. Nekatere so očitno iz husitskih časov, na primer trioglati žrebliji, katere so polagali Husitje po cestah in po poljih, da so se nanje napikali konji sovražnikov. Potem so ostanki iz tlaka itd. starega samostana, katerega so zažgali razdrli Husitje. Velik meč, s katerim je, kot bi morda kdo sodil, Svatopluk Nemce mlatil, je morda iz Napoleonovih časov. Ostane nagrobna plošča, v katero je vrezan meč in ščit in tri kamnene rakve, ena s pokrovom, na katerem je meč in krona in dvoramni grški križ. Meč in ščit sta gotovo iz nemških časov in dvoramni križ sam še ni močan dovolj, da bi vzdržal tolikešno trditev. Spominjam se, da sem takšen takšen križ našel tudi na zidu prastare kapelice v neki tirolski vasi. Moj tovariš in sopotnik, nek ruski uradnik je brez dolzega razmotrivanja sklenil, da so to kapelico sezidali še Metodovi Slovani. Meni se je ta sodba zdela nagla, dasiravno si nisem znal razložiti, kako je tak križ prišel na zid zakotne tirolske vasi. — Škoda, da so tla okoli Velehrada še tako malo preiz-

da postane sčasoma stopnjevaje leto za letom popolna višja srednja šola. In Gorenjska, kako se ponša z višjo gimnazijo v Kranju! Saj ne zadostuje ena soba za en razred, kar paralelke so morali omisliti, toliki naval učeče se mladine je pritisnil. In Dolenjska ima poleg tega še v Krškem meščansko šolo. Kaj ima pa uboga Notranjska temu nasproti? O kaki srednji šoli niti govora ni, za meščansko ali kupčijsko šolo v Postojni se pa šele sedaj oglašajo posamezni glasovi. Do najnovejšega časa se za Notranjsko ni nič storilo.

Idrija s svojim znanim rudnikom je drugo večje mesto na Kranjskem. Ko se je za veliko manjše Novo mesto oskrbela višja izobrazba z ustanovitvijo gimnazije, ko se je mislilo na Gorenjsko ter jej naklonilo državno gimnazijo, ko se celo ni pozabilo malega mesteca Kočevja, se je popolnoma do danes prezrlo drugo mesto Kranjske — Idrija.

Za časa Marije Terezije se je ustanovilo šolstvo redoma po večjih krajih na kmetih, napravile so se takoimenovane trivijalne šole, manjša mesta pa so dobile glavne šole, med njimi tudi Idrija. Že takoj ob pričetku nove glavne šole se je Idrija odlikovala, ker je imela že 225 učencev.

Prej se za šolstvo, za izobrazbo našega ljudstva ni brigala ne država ne dežela. Usmilili so se priprostega kmeta edino le tako zaničevani brezdomovinci, najprvo samostani, potem duhovniki po svojih farah. Kar se hoče dandanes izigrati v škodo duhovnikom, da si žele ono dobo nazaj, ko je bil mežnar učitelj, je resnemu opazovalcu naših razmer ravno za duhovščino največje in najboljše spričevalo. Duhovnik ni samo skrbel, da bi bili župljani zadostno podučeni v verskih resnicah, ne on je storil več, kakor je bil dolžan, omislil si je šolo s svojim trudom in največkrat na svoje stroške. Takrat, kakor že omenjeno, ko se ni ne država brigala za ljudsko prosveto in omiko, takrat, ko dežela niti s kraljarjem ni prispevala za ljudsko izobrazbo, takrat se je duhovščina vnela za probujo in izomiko priprostega ljudstva, duhovnik je odstopil od svojega stanovanja eno sobo, v kateri je zbiral prostovoljno ukažno mladino in ker mu niso večkrat dopuščala stanovsko opravila, da bi se redno pečal z branjem in pisanjem, izuril je v ta namen moža, katerega je nastavljal kot strežnika pri cerkvi, da je njega nadomestoval tudi pri poduku otrok. V čast slovenske duhovščine moramo pripoznati, da je ona takrat že za probujo našega naroda mnogo storila, ko so v to poklicani faktorji ga popolnoma zanemarjali.

Gospodi, ki tega ne verjame, bi jaz pokazal v mojem dekanatu nekatere šole, v katerih je še dandanes duhovnik-župnik tudi ljudski učitelj. Koliko požrtvovalnosti bi gospodje videli, ako jih le opomnim, ko ima župnik v malem gorskem župnišču eno sobo za kancelijo, drugo za svojo spalnico, a tretjo večjo je prepustil za

šolsko sobo, v kateri se dan na dan zbira ukažljna mladež, katero on v pisanju, branju, računstvu in drugih vedah podučuje. Moderne šole zidajo tako, da ima šolski vodja ali spodaj vse stanovanje zase, ali v prvem nadstropju in v pritličju je šolska soba. Njegovo privatno stanovanje je ločeno od šolskih sob, a duhovnik v gorskih malih farah je tikoma poleg svojega stanovanja odkazal sobo šoli, da mu celi dan žvrgole mladi razposajenčki in mu nanesejo pred njegovo sobo po zimi snega in ledu, v deževnem vremenu pa blata in mokrote.

A dandanes, mesto da bi za tako požrtvovalnost hvalo vedeli, ga obsipajo z epitopi: nazadnjak, mračnjak, sovražnik vsake izomike itd. Ravno psovke: duhovni žele, naj bi bil še učitelj mežnar, ali farovski hlapec, kažejo, koliko so storili duhovni za ljudsko, sebi v trud in sebi na škodo, ko je bilo ljudstvo pozabljeno od višjih faktorjev. Kdo je bolj z veseljem pozdravljal, da se je šolstvo razširjalo, da si je učiteljski stan polagoma kot poseben stan v človeški družbi vpeljal in razvil? Tu kjer še dandanes ni mogoče po raztreseni fari ustanoviti šole, ali ni učiteljski moči, kdo se žrtvuje na stanovanju svojem in trudu? Ravno duhoven.

Da se je enako tudi v Idriji godilo, bomo takoj videli. Glavna šola v Idriji je imela kakor drugod tri razrede. Potrebam tedanje dobe je to za silo zadostovalo. Ob času francoske okupacije (1809 do 1813) sicer že nahajamo nekako spopolnjenje glavnih šol, nastale so bile že od leta 1784 do 1797 trirazredne nižje gimnazije, v katerih je bil učni jezik vsaj sprva slovenski in nemški, šele pozneje francoski. Ko so te nižje gimnazije ponehale, so jo začasno obnovili od leta 1823 do 1827 duhovniki v Idriji Jakob Praprotnik, Gašper Schwab, Josip Globočnik in Ivan Majnik 1844—1849. Marsikateremu nadarjenemu mladeniču bi bila ostala pot do nadaljne izobrazbe zaprta, da se niso našli v Idriji tako požrtvovalni in trudaljubivi duhovniki. Ti so namreč mladeniče doma v svojih stanovanjih podučevali do 3. gimnazijskega razreda in vodili osebno v Ljubljano k izkušnjam. Slovenija bi gotovo pogrešala veselega slovenskega pisatelja-pesnika Antona Fröhlichja, da se ni beneficijal Ivan Majnik trudil za njega, ko je spoznal lepe talente, ki so nezbujeni tičali v mladem solarju.

Torej duhovniki so spoznali, kako zelo potrebna bi bila ravno za Idrijo večja izobrazba. A njih skromni dohodki, ko so sami komaj toliko dobili, da so mogli skromno svojemu stanu primerno izhajati, niso dopuščali, da bi bili več storili za nadarjeno mladino. A opozarjali so pa opetovano, naj se za Idrijo kaj stori, ker je toliko mladine, ki zapusti glavno šolo brez nadaljnega pouka in brez pravega posla. Da bi jih v rudnik na delo vsprejeli, so še prešibki in premladi, za delo na polju niso, ker polja nič ni, za kako obrt ni priložnosti, ker je Idrija le

rudniško mesto, oddaljeno od velike ceste, oddaljeno od železnice, torej ni onega prometa, ki je potreben, da se kaka obrt razvije in prospeva.

Treba je bilo torej misliti, kako bi se drugače pomagalo naši mladini. Videli so tudi, da so vsa boljša mesta pri rudniku zasedena od tujcev, celo paznike so jemali od drugod, domačin je bil le težak, za nižja in naporna dela.

To so povdarjali že 26. marca 1850. l. pri mesečni konferenci učitelji idrijske glavne šole. Vodil jo je takrat znani šolnik Karol Legat, poznejši vodja normalke v Ljubljani, ki je kot kanonik v Novem mestu umrl dne 5. marca 1778. Konferenca je opozorila tedanjo šolsko oblast, namreč knezoškofijski konzistorij, da bi bilo jako umestno in potrebno, na idrijski glavni šoli ustanoviti še četrti razred poleg doslej obstoječih treh razredov. S tem bi se dalo otrokom rudarjev, ki se radi revščine ne morejo drugej izobraževati, lepa prilika, na domači šoli si pridobiti toliko znanja, da bi bili lahko pozneje sprejeti med nadzorniško osebje pri rudniku ali da bi vsaj dosegli mesto paznika in ne bili prisiljeni opravljati le navadna rudniška opravila. Opomnili so, da je v Idriji mnogo zelo nadarjenih otrok, ki bi se lahko naprej izobraževali. Za ustanovitev 4. razreda v Idriji govori tudi ta okolnost, da ima cela Kranjska le en četrti razred, namreč na glavni šoli v Ljubljani.

Nato je knezoškofijski ordinarijat po svojem krajnem šolskem nadzorniku v Idriji odgovoril tedanjemu ravnatelju idrijske glavne šole, Karolu Legatu v tem smislu, da naj se ravnateljstvo rajši izreče za ustanovitev nižje realke z dvema razredoma.

Leta 1815., ko je prišla namreč Kranjska zopet v avstrijsko upravo, se je na ljubljanski normalki osnoval v 4. razredu še en letnik, tako da je 4. razred imel odslej dva letnika, kar je ostalo do leta 1849. Meseca novembra 1849. pa sta na podlagi ministerskega odloka z dne 1. oktobra 1849., št. 6907, sklicuje se na najvišjo odločbo z dne 16. septembra 1849., št. 19.439, ta dva letnika ločila od normalke in postala poseben učni zavod z imenom nižja realka z 2. razredoma.

Taka realka se je torej nameravala ustanoviti tudi v Idriji. Ker pa te realke niso zadostovale, se je že meseca marca 1851 dovolilo, da se smejo po večjih mestih ustanoviti realke v današnjem pomenu besede. Ordinarijat torej svetuje, naj se misel na četrti razred v Idriji opusti, saj se je tudi v Ljubljani odpravil in je namesto njega vstopila nižja realka. Ako bi pa ravnateljstvo glavne šole v Idriji stavilo predlog, da se ustanovi dvorazredna realka, bo knezoškofijski konzistorij ta predlog z veseljem in po zmožnosti podpiral, posebno še zategadelj, ker je realka v Ljubljani prenapolnjena in se ne more vanjo sprejeti noben učenec več.

kana. Izkopavanje na Velehradu in zlasti okolu mesta „Ogersko Gradišče“ in vasi „Staro mesto“ bi spravilo gotovo še dokaj zanimivega na beli dan. Velike zasluge za ohranitev in popravo cerkve in samostana na Velehradu imajo jezuitje, ki imajo nekaj let v oskrbi župnijo in božjo pot in imajo tukaj tudi svoj novicijat. Gotovo so sedaj velehradske starožitnosti v varnih in modrih rokah.

Zoper sedanji Velehrad kot stolico Metodovo in Svatoplukovo govori po moji sodbi tudi njegova lega. Kraj, kjer se nahaja sedanja cerkev in samostan, je bil gotovo idiličen prostor za srednjeveški samostan, a težko je bilo tukaj napraviti staroslovansko „munitionem ineffabilem“, neizrečeno trdnjavo. Pač pa je bil za trdnjavo ugoden prostor dobro uro nižje, kjer sta se stekala nekoč reki Morava in Olsava in tvorila prostrana močvirja — kjer stoji sedaj mesto „Ogersko Gradišče“ in „Staro mesto“. Oggersko Gradišče je ustanovil češki kralj Přemisl Otakar III., da bi zaprl Ogrom pot na Moravo. On je baje rekel: „Zahradim já jím tu díru, aby mišel do Moravy“ odtod ime: „Uhersko Hradišče“, slovensko „Ogersko Gradišče“. A že davno popred se je nahajala na tem prostoru prastara slovanska naselbina. O stari listini iz trinajstega

stoletja, v kateri se naštevajo pravice in imetje velehradskega samostana, stoji, da se njegovo posestvo razprostira „usque ad antiquam civitatem“, to je do starega mesta. „Staro mesto“, nemško „Altstadt“, imenuje se še sedaj vas pri Oggerskem Gradišču in v osemnajstem stoletju so v nji stale še tri cerkvice, svetega Mihaela, sv. Vida in sv. Jurija, katerih zgodovina je segala v prastaro dobo. Tudi nekatera imena, kakor „kraljevi stol“ itd. govorila bi za zgodovino „Starega mesta“.

Gotovo je torej, da se je nahajala v okolici in na prostoru sedanjega Oggerskega Gradišča prastara slovanska naselbina, ako je pa to bila stolica Svatoplukova, zato nimamo zadostnih dokazov.

Že v starodavnih časih se je nahajal na Velehradu velik cistercijski samostan. Husitje so ga razdrli, a bil je postavljen znova. Na podlagi starih spominkov in tradicij, ki se nanašajo na uro oddaljeno „Staro mesto“ in njegovo okolico, nastala je govorica, da je bila tukaj stolica Metodova in Svatoplukova in da je tukaj Metod pokopan.

Tudi J. L. Červinka najbolj pobija tradicijo za Velehrad, prizna, da sega zgodovina „Starega Velehrada“, ki se je nahajal nižje od

nekdanjega „Novega Velehrada“, nekako na mestu sedanjega „Starega mesta“, v deseto stoletje. („Děvin a Velehrad“ dva hrzely velkomoravské. V Kroměříži 1902.) Seveda ta starost še ne zadostuje za Svatoplukovo stolico, katero imenujejo že svojedobni viri „Antiqua Rastizi urbi“.

Naj bo s to tradicijo kakor hoče, ako bi tudi ne bil sedanji „Velehrad“ stolica Metodova, vendar je in bo stalo za vsacega Slovana velepomembno mesto. Vsa ta zemlja je klasična zemlja Slovanstva, na kateri se je odločevala in odločila osoda Slovanov v verskem in narodnem oziru. Vse to ozemlje je najtesneje spojeno z osodo in zgodovino našo, povsod veje duh naše prošlosti, vse je napolnjeno s spomini naše nekdanjosti. In ta duh objame vernega zavednega Slovana, ki priroma sem, v duši mu vstajajo spomini na čase Metodove in Svatoplukove in v nejasnih obrisih preteklosti ustvarja si sliko milejše bodočnosti. Popotnik se tukaj ves poživljuje in pokrepča pri spominih na naše slavne čase, katere mu vsak košček te zemlje, vsaka postava slovaška zove v spomin, in poživljen in obodren gre naprej v boj za svoje uzore.

Kolikor bolj se bo probujala naša verska in narodna zavest, toliko raje bodo hiteli Slo-

Krajni šolski nadzornik v Idriji se je na ta migljaj od strani knezoškofijskega ordinarijata obrnil dne 18. aprila 1850. na ravnatelja Legata s pismeno prošnjo, naj mu ta v posebnem poročilu razloži svoje mnenje o nastopnih dveh točkah:

1. Kateri so razlogi, ki govore za ustanovitev omenjene dvorazredne realke v zmislu knezoškofijskega ordinarijata in sicer z ozirom na duševno nadarjenost in na obisk šolo zahajajočih otrok?

2. Zaznamujejo naj se predmeti, ki bi se poučevali v teh dveh letnikih s posebnim ozirom na rudarstvo; koristno bi bilo pozvedeti, kateri predmeti se poučujejo na ljubljanski nižji realki.

Sicer pa naj blagovoli ravnatelj sploh vse navesti, na kar bi se moralo v tej šolski zadevi (namreč pri ustanovitvi nižje realke) ozirati. Za svet je krajni nadzornik v tej stvari tudi vprašal učitelja Mihaela Putre.

Na omenjeni dve vprašanji je ravnatelj Legat odgovoril v daljšem poročilu dne 10. julija 1850. To poročilo je jako skrbno. Legat je v njem iskreno zagovarjal ustanovitev nižje realke v Idriji in podaje jako praktičen načrt, kako naj se uredi ta realka, da bode odgovarjala krajevnim idrijskim razmeram. Legatova izvajanja so tako temeljita, da bi ne mogla nižja realka niti po 50. letih dobiti bolj spretnega in bolj vnetega zagovornika in zaradi tega bi se z dovoljenjem gospoda predsednika usojal navajati doslovno Legatovo poročilo. (Čita dotično poročilo.)

(Konec prih.)

Shodi v Idriji.

Iz Idrije, dne 4. oktobra.

To vam je bil vrišč v različnih družbah našega mesta, ko so razne stranke čitale poročilo o govoru našega dež. posl. za podržavljanje naše realke. Ni čuda! Dva poslanca našega mesta sedeta v zboru, eden se poteguje, da se naša občina, ki ima že itak preveč dolga, razbremeni, njena doklada na direktne davke zbríše, ko država prevzame realko v svoje roke, a drugi poslanec prvič ustane, in ko pride komanda od nemškega grofa „sitzen!“ se usede pri drugem glasovanju. Da se sodnijski nadsvetnik zamore tako ponižati, si nismo mogli misliti. Ponižnost je sicer lepa čednost, a dosedaj smo jo pri našem državnem poslancu zastonj iskali, a zadnji petek jo je pokazal, a pokazal v taki luči, da te drugače zelo prikupljive čednosti nismo bili kar nič veselji.

No, sedaj naj pa le še naprednjaki vpijejo, da nismo pod nemško komando. Pri nas je veteransko in gasilno društvo, ki nastopa v paradi s svojim poveljnikom. Ko zakliče, „na desno glej!“ ali „rechts schaut!“ tedaj se vse pokori poveljniku in to je častno za oddelek. A ko je prvič g. nadsvetnik vstal, pa došel komando „sitzen!“ to pa ni bilo lepo za njega.

vani iz vseh krajev svoje obširne domovine sem na Velehrad, in tukaj na tej sveti zemlji, katero so tolikrat branili naši očetje s svojo krvjo proti brezobzirnemu tujcu, kjer so naši apostoli postavili središče svojega delovanja in odkoder so se nam prvič razlegle zveličalne resnice, — na tej sveti zemlji, na katero nas veže toliko spominov preteklosti, prosili iz neba sebi in svojemu narodu lepše bodočnosti, ter se borili za boj na vzore svoje.

Po svoji krasni legi v idiličnem zatišju na klasični zemlji slovanski sredi med neštevilnimi spomini naše preteklosti med narodom, ki je v čudovitem konservativizmu ohranil prastari slovanski značaj, kjer vse audi davne spomine in vzvišena čutila — je Velehrad kakor nalašč, da postane naše prvo narodno svetišče in središče verske vzajemnosti Slovanov in izvor ideje Cirilo-Methodijske, one svete ideje, ki naj bi, kakor je povedal neki oče iz družbe Jezusove v današnjem uvodnem govoru, vse Slovane vedla v Rim in k Bogu. — Zoper največje bolezni Slovenstva je najboljši pomoček ideja Cirilo-Methodijska, katere izvor in središče je Velehrad.

* * *

Predaleč bi sezal, ko bi Vam hotel naštetih razne opazke glede tako poniževalnega vedenja. Le eno naj zabilježim. Reklo se je: Dr. Ferjančič je nadsvetnik „extra statum“. Ne mislite pa g. urednik, da Idrijčani ne vemo, kaj je status. Rudarji naši imajo svoj status, uradniki enake, pazniki tudi, da celo naši učitelji na rudarski šoli tožijo čez krvosrčni svoj status. Toraj nam je beseda „status“ ne tuja, le znana, in „extra“ kaj to pomeni, vedo celo drugod ne samo v našem mestu. Torej reklo se je tako-le: Dr. Ferjančič je v statusu in je izven statusa. Takrat, ko je glasoval za nujnost Arkovega predloga je bil na pravem mestu — bil je v status-u — ko je pa na nemško komando proti svojim volilcem glasoval, bil je extra status.

Nemški grof Lichtenberg ga je iz statusa vrgel.

Seve, da smo bili radovedni, kako bode umeval gospoda doktorja nadsvetnika. Takoj v sobotni številki pove, da se je celo v Ljubljani tako postopanje čudno glosiralo, zato pove I. vzrok zakaj se je proti glažovalo in ta je: „Občina bi ne bila prav nič na boljšem, ako se zavod podržavi, tako so se izrekli najboljši in najvplivnejši možje soglasno.“ Saperlot, ta je pa fina, ta! 50% doklade radi realke imamo sedaj in ko bi to prevzela država, bi ne bila Idrija nič na boljšem. Kamor vendar denemo tiste tisočake, bode nekaj zaleglo.

In koga pa ta doklada najbolj boli. Vendar le naše male hišnike. Ravno teh je ogromna večina, ki prispevajo za realko na občinskih davkih. S težavo si je rudar napravil hišico in prišel do malega volička, drugi je po očetu prevzel zadolženo poslopje, menite li res, da ti ljudje kar koprne in komaj čakajo, da jih doleti tista čast, nesti v davkarijo 50 % za realko? Morebiti res verjame takim razlogom kak najiven čitatelj „Sl. Naroda“, a posestnik, ki mu gre trda za denar, je družega mnenja. In ko rudnik ne bo donasal več toliko dobička, kakor sedaj, ne bo zadosti tudi 100%. Je li še katero mesto na svetu, ki bi imelo „take najboljše in najvplivnejše možje“?

Drugi razlog navaja še „Slov. Narod“ in ta se glasi: „Realka v Idriji je in hoče ostati čisto slovenski zavod, s kojega pomočjo se bode končno vendar le moralo priti do tega, da se tudi ljubljanska realka primerno posloveni.“ Tužna nam manjka, če si res domišljavamo tako opravljene slovenske zavode, kakor je naša realka. Berimo le „izvestje“ naše realke, ali vprašajmo dijake, kako čisto slovenski zavod je to.

Nemškemu jeziku se je v prvih dveh razredih odkazalo po 5 ur, v zadnjih dveh razredih (3 in 4) po štiri ure in slovenščini po vseh razredih po 3 ure na teden. Toraj tujemu jeziku po več ur, kakor materinščini, in to naj bi bil čisto slovenski zavod. Dalje se po vseh razredih v nemškem jeziku poučuje aritmetika, geome-

Na Velehrad sem prišel skupaj z mojim prijateljem dr. Breitenbachom, profesorjem v Kromerizu, ki je blizu tukaj doma in katerega sem obiskal in pri njem prenočil. Na prostranem dvorišču med cerkvijo in samostanom se je vršil ravno shod družbe sv. Cirila in Metoda, katere namen je ohranjenje vere in versko zedinjenje Slovanov. Tu so sedeli ponosni Hanak in skromni, belo oblečeni Slovak, meščanska gospodičina in Slovakinja iz okolice v kričeči narodni noši. Shod se je ravno pomikal h koncu, govoril je zadnji govornik.

„To-le je pater Stojan“, rekel je moj tovariš in pokazal na necega duhovnika na odru. Pri Čehih je namreč vsak duhovnik „pater“. Jaz pogledam gori in on doli. V tem hipu se dvigne in pride doli k nama. Moj tovariš me predstavi, da sem Slovenec iz Ljubljane.

„Sedaj morate vi gori in povedati nekaj po slovensko“, odgovori mi on.

Jaz se izgovarjam, da nisem pripravljen, da sem še ves vroč itd., a zaman. On mi je kratkomalo odrezal vse izgovore. Videl sem, da je to mož, ki zna energično povedati in je uverjen, da obvelja njegova beseda. Moral sem se takoj udati in stopil sem na oder. Kaj sem povedal, ne vem, videl sem pa, da so pazljivo

trija, od družega razreda naprej celo zemlje-pisje in francoščina enako v nemškem jeziku.

To je toraj čisto slovenski zavod po „Sl. Narod-ovem“ receptu, to je ideal slovenske srednje šole, katero za vzgled naj si vzame ljubljanska realka! Kam smo prišli res v zvezi z Nemci!

Dr. Bleiweis in dr. Zarnik, kaj bi Vidva rekla, ako bi videla kako Vaši nasledniki spoštujejo materinščino, za katero sta se vidva toliko poganjala. To so res naprednjaki! Ako bomo tako napredovali v čisti slovenščini, nas bo res kmalo pohrustal nemški molek, saj mu po takem pisarenju sami hitimo v žrelo.

Bodi dovolj! Stvar nam je preresna in za nas zelo občutljiva, saj se je celo v mestnem zboru za podržavljanje govorilo in iskalo možje, ki bi šli v to svrhu na Dunaj. Nobenemu pa naših mestnih očetov ni prišlo na misel izreči trditev, „da bi občina ne bila nič na boljšem, ako se podržavi, ali da ohranimo čisto slovenski zavod, toraj tiste „najkoljše najvplivnejše možje“ si je „Narod“ sam izmislil. Po nemški komandi ste Slovenci glasovali in naši liberalni Nemci so pač vedeli, da je naša realka že toliko nemška da jim ugaja, menda ne bi bila nič bolj nemška, ako bi jo tudi država v svojo skrb sprejela. Pa se že še vidimo drugi pot.

Iz Hrvatske.

Zadnjikrat smo omenili, da je med zagrebškimi časopisi jedini „Obzor“ čisto trezno spregovoril o cesarjevej vojni zapovedi, dočim so vsi drugi veselo odobraval, da so dobili Mažari po prstih. To veselje se v resnici ne more razumeti, če se pomisli, kaj vse je storila vojaška uprava v zadnjih letih proti Hrvatom. In Hrvati naj bi se navzlic temu veselili in odobraval ravnanje te nepravilne vojaške uprave. „Obzor“ je namreč izvedel iz zanesljivega vira, da je zajedniška vojaška uprava in po njej tudi napovedništvo 13. vojnega zbora hrvatskega izdala hodne osnove za letošnje vojaške vaje seveda le v nemškem jeziku. Ker je bil do zdaj nemški jezik zapovedni jezik za vso vojsko, je morala seveda tudi ta osnova iziti v nemškem jeziku, zato pa vendar ni smela zajedniška vojaška oblast v tej osnovi vsa imena mest in vasi po mažariti, ker je to proti državno pravnej nagodbi med Ogersko in Hrvatsko in tudi Avstrijo. Hrvatska vlada je izdala uradni repertorij vseh krajev na Hrvatskem in edino ta imena so postavna in se smejo rabiti, druga ne; a vojaška uprava se na to ne ozira, nego je poleg mažarskih imen dodala samo še nemška. Tako se glase n. pr. hrvatski Križevci le kot Körös (Krone).

„Obzor“ pravi, da je ravno na ta način izdelana osnova za mobilizacijo. Tako gazi zajedniška u pravna oblast že več let hrvatsko

in navdušeno poslušali „Slovince z bile Lublane“. Inteligenca me je razumela, ljudstvo pa menda ne.

Po shodu je bila slovesna sveta maša v velegrajski cerkvi. Prvi prijetni utis, katerega je napravila veličastna in prekrasna slovanska stolica na mene, je bil, da ni zidana v gotičnem slogu. Meni je, ne vem zakaj, gotičen slog neljub. Zdi se mi, da je v njem nekaj prevzetnega, kljubujočega, titanskega. On je izraz prevzetnega, nikdar ne mirujočega, v prostrane daljave strmečega germanskega duha. Gotska stavba ne omamlja in očara, zdi se mi, kakor bajen začaran grad, a ne budi v meni svetih želja, ne dviga duha, ampak ga raztresa. Za svetišča se mi zdi najbolj primeren romanski ali bizantinski slog, kjer se obok zvezuje nad glavo poslušalčevu kakor nebeški svet in kupola strmi v višave, kakor da bi se nebo odprlo in sprejemalo naše molitve.

Velegrajsko svetišče je po svoji zidavi in svoji opravi vredno svoje naloge. Lep red in snaga, ki vlada v njem, priča, da tukaj čuva skrbno oko očetov jezuitov. Gotovo se poprečno nikjer ne najde toliko natančnosti, reda in dostojnosti v cerkvah in pri službi božji, kakor v njihovih cerkvah in skrivnost, s katero to dosega, je najvestnejše izpolnvanje rubrik. Jako

Domače novice.

negodbo; za to „Obzor“ v ime hrvatske opozicije protestira najodločneje proti takemu ravnanju ter napoveduje radi tega obtožbo ministra vojska v delegacijah. Nadamo se, da bode poslanec Biankini to nalogo dobro izvršil.

Pred nedavnim se je poklonil novemu banu poseben odbor slovanske trgovske in obrtne kamore iz Oseka ter izročil obsežno spomenico o žalostnem gmotnem stanju prebivalstva v obsegu te kamore. Kdor je prebral to spomenico se je mogel prepričati, kako je zares žalostno stanje v Slavoniji. V kljub temu pa je nekoliko dni kasneje mestno zastopstvo v Oseku sklenilo, da sezida na mestne stroške pionirsko kosarno za 600.000 kron. In mesto Asijski nima dozdej še nobene obrtne šole niti drugih praktičnih šol, nego prosi zanje novega bana, češ naj jih zida zemlja.

Za šole nimajo denarja, za kosarno pa dosti. Tako je pa tudi po drugih mestih na Hrvatskem. Tako n. pr. ima Varaždin 7 kosarn, dve pokrite jahalnice in vojaško bolnico, kar je mesto vse samo sezidalo, šole pa nima nobene nove, najnovejša je zidana leta 1842. V Zagrebu je sezidalo mesto vse kosarne na svoje stroške, ter se radi tega zadolžilo za več milijonov. Pa to še ni dosti.

Vojaška uprava zahteva, da se sezida še ena kosarna za topničarje, ali pa bodo vsi premeščeni iz Zagreba drugam. Sploh ni vojaški državni erar v zadnjih tridesetih letih na Hrvatskem sezidal nobene vojaške zgrade, niti v Zagrebu si ni vojaško zapovedništvo priskrbelo posebne palače, nego je nastanjeno v starih hišah gornjega mesta.

Vse vojaške zgradbe je moral tedaj hrvatski narod sam postaviti, a pri tem je zanemaril sam sebe.

Pa mislite, da je vojaška uprava za to sklonost hrvatskega naroda izkazalo svoje priznanje? Nikakor ne. Mesta so se žrtvovala, ker so se nadjala, da bodo imela vsaj nekakšno korist za svoja požrtvovalna podjetja. A kaj se je zgodilo?

Ista vojaška uprava, ki je že kar zahtevala od raznih mest lepe in udobne zgrade za vojaštvo, se je lani pokazala nasproti tem mestom prav krivična, ker je vsa hrvatska mesta postavila na najnižjo stopnjo pri odmerenju stavbenega prineska; Zagreb sam je ostal na tretji stopinji, mesto da bi prišel na drugo, ter je mesto tako zgubilo več milijonov kron dohodka skozi nekaj let.

To je gotovo velika krivica, katero morajo trpeti Hrvati, a zdaj naj bi še vrhutega tej upravi slavo peli, kar so nekateri kratkovidneži res storili.

Taki odnošaji so nezdravi in Hrvatom tem bolj naporni, ker kot vojaški narod znajo dobro presoditi, kam vse to vodi. Dokler je bil ban vojak, se kaj takega ni moglo zgoditi. Zdaj so začeli s Hrvati že kar pometati. Bati se je, da se bode to hudo osvetilo.

fino delo je veliki oltar, kakor mi je nekdo povedal, dar iz Rima.

Cerkev in samostan imata divno lego in krasno okolico — kadar ne dežuje. Ako se pa razmoči slovaško blato, potem človek lahko obtiči v njem.

Na Velehrada se lahko pride naravnost od postaje severne železnice Ogerskega Hradišča ali pa se gre z lokalno železnico v mesto in od tod na Velehrad. Od severne železnice stane voz na Velehrad za tujce 3 ali 2 goldinarja. Prenoči se ali v hotelu pri Heroldu ali pa, zlasti duhovniki v samostanu, ki je lastnina moravskega duhovniškega podpornega društva. Ko so samostan sekularizirali, je prišlo poslopje v svetne roke in je že bilo v nevarnosti, da ga kupi neki žid. Da bi zaprečil neprijetnost, kako bi črnolase židinja skozi okna prejšnjega samostana gledale na slovanske množice, hiteče v cerkev naših apostolov, kupil je poslopje prejšnji kardinal in nadškof olomuški, Fürstenberg, ter ga podaril podpornemu društvu. Le-to je odstopilo del samostana očetom jezuitom, ki so prevzeli tudi župnijo, drugi del pa je urejen za prenočišča romarjem.

Kranjskemu deželnemu zboru zavira delo liberalna trmoglavost, ki noče dati pravic slovenskemu ljudstvu. V seji v petek 9. oktobra se je odlikovala večina posebno s tem, da je odklonila nujni predlog poslanca M. Arkota, naj se vlada poziva, naj kaj stori za idrijsko c. kr. rudniško šolo. Glasoval je proti temu predlogu tudi idrijski drž. poslanec dr. Ferjančič. Liberalci sedaj nočejo vzeti v delo onih poročil v finančnem odseku, katere so prevzeli in mej katerimi je tudi nujni predlog dr. Šusteršiča, naj se da po uimah poškodovanemu prebivalstvu 100.000 kron podpore in naj se vlado poziva, naj tudi ona pomnoži podporo. Še za zadnji odstavek nočejo glasovati liberalci in s tem kažejo svojo ljubezen do kmeta. Glede 100.000 kron se izgovarjajo, da ni denarja, a za nemško gledišče in druge protiljudske potrebe pa vedno denar dobe. Liberalci hočejo z vso silo terorizirati naše poslance, celo od glavarja so hoteli, da bi njim na ljubo prelomil ustavo, a opekli so se. Popolnoma prav so imeli torej katoliško narodni poslanci, ko so v včerajšnji seji po dr. Šusteršiču podali naslednjo izjavo: Po soglasnem sklepu kluba čast mi je podati sledečo izjavo: Katoliško narodna stranka je vložila v tem zasedanju nekaj nujnih predlogov, ki se tičejo brez izjeme važnih in nujnih zadev, spadajočih v področje deželnega zbora. Dosedaj se je od teh nujnih predlogov šestero obravnavalo in je prvim štirim visoka zbornica priznala nujnost. Petemu teh predlogov je večina zbornice brez navedbe kakih razlogov nujnost odrekla; pri debati o nujnosti šestega predloga pa je liberalna večina zbornice po svojih govornikih gg. baronu Schweglu in dr. Tavčarju izjavila, da bode odslej glasovala proti nujnosti vsacega od katoliško narodne stranke vloženega predloga. V istini je potem takoj nujnost zadnjeimenovanega predloga — zopet brez navedbe kakega stvarnega razloga — odklonila. Tako postopanje večine, ki naprej izključuje stvarno oceno in presojo predlogov, onemogočuje popolnoma katoliško narodni stranki stvarno delo v tej zbornici, — ker je po izjavi večine že naprej sklenjeno, da se vsak predlog katoliško narodne stranke, če je tudi stvarno še tako utemeljen in nujen, načeloma odkloni. To postopanje ne pomenja nič drugega, nego odrekanje kaloliško narodni stranki pravico, v zmyslu § 21. opravilnika, spraviti zadeve, katere smatra kot nujne, v obliki nujnih predlogov pred zbornico. S tem pa krši večina ne malo dostojen način pravice volilcev, ker jemlje njihovim poslancem možnost, zastopati njihove koristi po svoji lastni previdnosti v tistem okviru, ki ga določa poslovni red deželnega zbora. (Burno odobravanje mej poslanci kat. nar. stanke in na galeriji. Dež. glavar zvoni. Tavčar vpije na galerijo.) Katoliško narodni poslanci so tem manj v stanu tako postopanje mirno trpeti, ko se zavedajo, da zastopajo ogromno večino naroda v deželi. (Klici: Tako je!) So pa še druge okolnosti, ki onemogočajo stvarno delovanje katoliško-narodnih poslancev v tej zbornici. Sklepom zadnje seje uprizorila je zbornica nečuvven atentat zoper v deželni ustavi in poslovniku zajamčene pravice in dolžnosti gospoda deželnega glavarja, hoteča ga prisiliti, da bi prelomil svojo zapriseženo dolžnost, čuvati in braniti deželno ustavo (Burno dolgotrajno odobravanje) ter varovati svojo neodvisnost in nepristranost na vse strani, bodisi napram manjšini ali napram večini. Ne zadovoljivši se s tem, priobčilo je tem povodom glasilo liberalne večine, kojega urednik je deželni poslanec in odbornik, napad zoper častljivo osebo gospoda deželnega glavarja, napad tako nizkotnega značaja, da ni izraza, ki bi to početje primerno označil. (Odobranje.) Vidi se jasno, da večina dežel. zbora skuša v deželni ustavi zajamčeno avtoriteto deželnega glavarja nadomestiti s svojo lastno samopašnostjo (Tavčar: Kaj, kaj? — Ploskanje na galeriji), da se pri tem ne vstraši nikakih sredstev. V najtesnejši zvezi s to večino, ki ne spoštuje niti deželne ustave, pa vidimo načelnika deželne vlade, barona Heina. Pod njegovim vodstvom zlorablja deželna vlada c. kr. korespondenčni urad, da razširja tendenciozno popačena poročila o de-

želnozborskih sejah med svet (Gromovito ploskanje), v jasnem namenu, katoliško-narodno stranko v širši javnosti ponižati in sramotiti. Večina in deželna vlada ste torej vse storili, da se itak napeti položaj v zbornici po možnosti še poostri. Glede na te razmere in dokler se iste temeljito ne spremene, je kat.-nar. stranka prisiljena, poslužiti se do skrajne mere tistih odpornih sredstev, katere jej daje na razpolago poslovnik dež. zbora. (Ploskanje. Glavar zvoni.) Tekom seje je prišlo do ostrih debat, mej katerimi sta liberalce kresala dr. Schweitzer in dekan Arko. Dr. Schweitzer je mej drugim dejal: Manjšina je prisiljena braniti opravilnik deželnega reda proti večini in ugled deželnega zbora proti vladi. (Burno odobravanje.) Radi tega so se danes ešofirali gg. od večine! Z knjižicami v roki mora manjšina vam kazati paragraf za paragrafom. (Šusteršič: So nastopili danes že retirato!) Schweitzer: Ves vtisek današnje debate je ta, da se hočejo gg. na lep način spraviti iz zadrege, v katero so prišli v zadnji seji. Čudno se mi zdi, da so ti gospodje tako vneti za delo, a so sami napotili nasprotno pot v finančnem odseku, kjer so poročila vzeli, a dejali, da poročati nočejo. (Klici: Tako je!) Glede Tavčarja je rekel: Če so naši predlogi pesek v oči, zakaj pa je narodna-napredna stranka sama pripoznala štirim nujnost. (Šusteršič: Ker ona komedijo igra.) Ako vam naš nastop ni všeč, priznajte volilno pravico. (Burno odobravanje mej katol. narodnimi poslanci in na galeriji. Liberalci se smejejo). Dr. Schweitzer: Gospodje, ki so iz finančnega odseka ven nesli uloge, naj jih prebero in referirajo naj. To hočemo. Vi ovirate delo! Dr. Tavčar je dejal, da se njegovi stranki ni bati ljudstva, a vsake volitve pokažejo, da se ga ji je vedno bolj bati! (Govorniku ploskajo kat. narodni poslanci in galerija.) Dekan Arko je tako krepko zagovarjal ljudske pravice, da je dr. Tavčar postal ves nervozen. Tavčar je silno nerad slišal, kako se giblje ljudstvo za volivno pravico in ni imel družega odgovora nego puhlico, katero je vrgel dekanu Arkotu: „Socijalni demokrat v sutani“. Stakimi publicami Tavčar se ne bo preprečil volivne reforme. Dekan Arko je mej drugim zaklical liberalcem: Ljudstvo zahteva, da ima vsak toliko pravic kot kak graščak. Če ne bode nam z lepa dali volivne reforme, jo bode pa našim naslednikom morali dati, samo da bodo naši nasledniki hujši od nas. — Naši poslanci so stavili tudi več interpelacij, mej njimi eno na korist stavkujočega delavstva v Zagorju. Za slovensko vseučilišče so stavili nad 430 strani dolgo interpelacijo, ki se bo brala 14 ur.

Vabilo na dobrodelni zabavni večer v korist salezijanskega zavoda na Rakovniku pri Ljubljani v nedeljo dne 11. oktobra 1903 v zgornjih prostorih starega strelišča. Začetek ob 6. uri zvečer. Vstopnina 60 vin. za osebo. Preplačila se hvaležno sprejemajo. Prostorji bodo električno razsvetljeni. Odbor.

Slovinci — ljudožrci? Kakor znano, je bil viničar Bratuša iz Majšperga obsojen v Mariboru na smrt, ker je baje zaklal in pojedel svojo hčerko. Nemški listi so takrat kričali, da Slovenci jemo človeško meso, da smo ljudožrci. Sedaj pa se je izkazalo, da so bile kosti, ki so jih spoznali za človeške, svinjske, in kri, ki so jo videli v hiši, tudi svinjska, in da je bolj slaboumni in neodločni Bratuša le vsled prigovarjanja povedal, da je hčerko pojedel. Noben nemški list pa sedaj ni tako pošten, da bi povedal, da je nam Slovencem storil veliko krivico, ko nas je razglasil za ljudožrce. Ali je to nemška poštenost?

Opravilnik za naše mladeniške in dekliške zveze priobčimo v prihodnji številki. Ob enem prijavimo tudi načrt za podučne shode, katere naj bi naša bralna društva prirejela prihodnjo zimo. Dela je ogromno, treba je tudi, da se vsestranski pripravimo za bodočnost.

Cvetje celjske kulture. Veliko in opravičeno ogorčenje je bil izzval razbojniški napad na slovensko družbo, ki se je vračala z neke veselice v Šmartnem, o kateri priliki je bila tudi neka gospa težko ranjena. Eden napadalec je bil sojen te dni pred celjskim sodiščem in so mu prisodili celih — 14 dni zapora; drugega —

ki je ranil gospo na glavi — bo pa sodilo vojaško sodišče. Ta dva sta izvršila tisti razbojniški napad: ali intelektuelni provzročitelji so nam zadej na varnem in — niso sedeli na zatožni klopi. — Te dni je umrla žena nekega celjskega Nemca. Sklenil je, da jo spravi na pokopališče sine lux, sine crux. V ta namen je stlačil truplo v neki zaboj in položivši istega na voziček — hajd na pokopališče. In otroci ž njim. Mejpotoma je stopil v gostilno, a mejtem so otroci čuvali mrtvo truplo svoje matere. „Sprevod“ se je pomikal dalje in — voziček se je prevrnil v neki jarek. Po tej nezgodi so se pomikali dalje na pokopališče. — „Tu le jo imaš, pa naredi ž njo kar hočeš“, je velel celjski Nemeč grobarju. In je dodal v podkrepljenje: „Nazaj je ne bom vozil“. — Ali ne poganja čudnih cvetov slavna gredica „kulture“ celjskih Nemcev.

Prijatelj slovenskega kmeta. Državni poslanec dr. Ploj je na volilnem shodu pri sv. Lenartu pri Veliki nedelji dne 30. avgusta t. l. povdarjal, da so slovenski državni poslanci izposlovali vinogradnikom v Halozah na tisoče državne podpore, da pa so v istini polovico te podpore dobili ptujski meščani. Vinogradniki v Halozah vedno bolj propadajo, na njih mesto pa stopajo ptujski meščani. Tri petine vseh vinogradnikov v Halozah je že v gospodskih rokah! Ljudem, ki si lahko nakupijo v sedanjem času toliko vinogradov, se pač ne more huda goditi. Takim ljudem ni treba državne podpore! A vendar so si vedeli pridobiti polovico vseh podpor, ki so prvotno bile namenjene le za kmetijske vinogradnike. To jim je poslanec dr. Ploj v št. Lenartu povedal v obraz! Toda nemška gospoda z županom Ornikom vred se je ustrašila, češ kaj bo, ako zvedo Slovenci, da smo jim taki „prijatelji“. Potem ne bodo več hodili v naše štacune, ne bodo več nas volili! In vsled te bojazni so se vsi nemški listi zagnali v dr. Ploja ter mu rekli, da je Nemce obrekoval. Toda to ni res! Govoril je golo resnico! Vsa podpora je bila prvotno namenjena kmetiskim vinogradnikom. Posl. Žičkar je l. 1900 potoval po Halozah ter videl, kaka beda vlada tamkaj. Vsled tega je stavil v državnem zboru predlog, naj se da izdatna podpora Haložanom, sicer se izselijo iz svoje domovine. In na to je dovolila 40.000 K podpore. Očividno je, da je bila namenjena samo za kmetijske vinogradnike, kajti samo za te se je bilo bati, da se izselijo. A ptujski meščani, ki se tako radi imenujejo prijatelje slovenskega kmeta, so vedeli poskrbeti polovico vseh podpor, to je 20.000 za se. In kaki meščani so dobili podpore? Tudi taki, ki nikakor niso potrebni. Kasper Karl je dobil 600 K, Blanke Wilhelm 600 K, Fürst 1000 K, Filafero 600 K, Kasimir Josef 600 K, Kofier 600 K, Osterberger 600 K, udova Rodoschek 600 K, Strohmayr 600 K, Vogel 700 K, Wouk 800 K, Wesely 600 K in drugi, katerih ne omenjam! Slovenci, ali so to ubogi ljudje, ali so ti potrebni podpore? Očka Ornig, kaj praviš k temu? O, ti niso potrebni podpore, kakor ubogo haloško ljudstvo, ki mora stradati in gladovati! Ti stanujejo v krasnih hišah in jedó vsak dan najmanj dvakrat meso! In mnogi od njih hodijo po letu na letovišče z otroci in ženo! Haložan pa je zadovoljen, če ima v svoji borni kočici vsaj košček suhe skorje! Vkljub temu mu njegov „prijatelj“ odvzame polovico podpore! Tudi dežela daje haloškim vinogradnikom mnogo podpore v obliki brezobrestnih posojil. Ptujski meščani so dobili že 50.000 K take podpore, slovenskim poljancem pa, ki imajo vinograde v Halozah, se kolikor nam znano, vsaka prošnja za podporo odbije. Tako je! Slovenci naj zdaj sami presodijo, kje so prijatelji slovenskega kmeta, naj sami presodijo, kako se ravna od dežele proti Nemcem in kako proti Slovencem! In potem upamo, bodo pač uvideli, da jim znani ptujski list meče samo pesek v oči, ako piše, da jih štajerski Nemci, osobito ptujski meščani, nosijo v srcu in ljubijo. Hvala za tako ljubezen!

Stavka premogarjev v Trbovljah in Hrastniku. Premogari so ustavili delo, ker zahtevajo zvišanje plače in sicer: dnevno plačo za rudokope najmanj 3 krome na dan, za prevazače 2 krome 60 vin. in za mlade delavce in ženske

1 kromo 60 vin. Dozdaj so plačali nekaterim po 58 do 60 vin. na dan. Dozdaj ravnateljstvo premogokopov ni ugodilo zahtevam. Stavkujočih je okoli 3000. V ponedeljek je ostavilo delo okoli 600 delavcev v premogovniku v Zagorju. Delavci so povsod mirni ter ne povzročajo nikakih izgredov. Mir vzdržujejo orožniki, ki so iz vseh krajev sem poklicani. Vojaki so v Celju pripravljani, da se vsak čas odpeljejo v Trbovlje. Stavka se ne bode prej končala, dokler ne bode odjenjalo ravnateljstvo ali pa delavci, ali pa morebiti obe stranki. Skrajno krivično je, da plača ravnateljstvo, ki ima velikanski dobiček pri premogu, tako slabo svoje delavce. V Trbovljah je kakor izumrlo, na kolodvoru je vse tiho; kjer so prej naložili na dan po 200 vagonov premoga, se zdaj niti koščeka ne odpelje. Prosimo poročil iz Zagorja.

Vspored dobrodelnega zabavnega večera v korist salezijanskega zavoda na Rakovniku pri Ljubljani v nedeljo dne 11. oktobra 1903 v zgornjih prostorih starega strelišča. Začetek ob 6. uri zvečer. Vstopnina 60 vin. za osebo. Preplačila se hvaležno sprejemajo. Prostorji bodo električno razsvitljeni. Vspored: 1. Godba. Svira godba c. k. 27. pešpolka kralj Belgijcev. 2. Ant. Foerster: „Mladi mornar“, šesteroglasen mešan zbor s samospevi. 3. R. P.: „August, du bist angeklagt“, burka v enem dejanju, proizvajajo nedeljski gojenci. 4. „Venček slovenskih pesnij“, solospjev, gospica Erna Povše, spremlja gospica A. Ronner. 5. I. V.: „Bébé“, samospjev (petje in ples). 6. a) Davor. Jenko: „Pogovor z domom“ čveteroglasen mešan zbor. b) P. H. Sattner: „Na planine“, čveteroglasen mešan zbor. 7. A. Hajdrih: „Sirota“, moški zbor, alt-solo, gospica Ang. Malič. 8. J. V.: „Štefan kokus“, burka v enem dejanju. Proizvajajo notranji in zunanji gojenci. 9. a) Anton Nedved: „Nazaj v planinski raj“, čveteroglasen mešan zbor. b) I. Hladnik: „Vesela pevka“, dvospjev za sopran in alt s spremljavo klavirja. 10. „Eine Phantasie“, alt solo gospica Angela Malič, spremlja gospica A. Ronner. 11. I. V. „Pantomina“ z godbo. — Bazar, srečolov, charcuterie, šampanjec, vino in pivo. — Sladščice. Kava, čaj. Cvetke, cigare in razglednice. Med posameznimi točkami svira vojaška godba.

Izseljevanje iz Hrvatske. Iz Hrvatske se je izselilo v Ameriko samo v mesecu avgustu t. l. 883 oseb, iz zagrebške županije je od teh 458. Največ med njimi je mladih ljudij okoli 24 let starih. V Bremenu sleparijo uboge izseljence kar le mogoče. Razmeroma se istotako v velikem številu izseljujejo Slovenci v Ameriko, zlasti iz Kranjske.

Ponarejen denar. Kakor smo že omenjali, je krožil po Vipavskem ponarejen denar. Sedaj pa so zasledili v Ankoni celo družbo, ki je ponarejala denar, zlat, pa tudi 10 kronskih bankovcev je dosti razpečanih okoli. Torej pozor!

Okolu sveta.

Gospodarsko razmerje med Avstrijo in Ogersko. V deželnem zboru štajerskem so razpravljali o važnem aktualnem vprašanju: o gospodarskem razmerju med Avstrijo in Ogrsko. Poslanec Walz, ki je že znan po tem, da si rad privoščta različne parlamentarične rezkosti, je tudi to pot ostro napel struno. Če nimamo dobiti — je menil — boljše pogodbe, potem nam mora biti ljubša ločitev. Za skupnost smo morali doprinašati žrtve njim, ki glojejo na našem gospodarskem življenju. In vrhu vsega so Ogri še nelojalni. Govornik je izjavil, „da mora kakor pošten ljudski zastopnik reči naravnost, da na tem, da je ogrski šovinizem tako vzkipek, je kriva edino le popustljivost krone.“ Zato da ga je razveselilo armadno povelje, ker vidi govornik v njem prvi znak, da hočejo na višjem mestu enkrat pojasniti stališče Madjarom. Ako bi se skupne institucije spremenile tako, kakor žele Madjari, bi nastalo za nas velikansko breme. Zato se mora poslušati tudi nas. Tu je govornik odrekal kroni pravico do enostranskega odločevanja, ker tu da gre za naš denar. Deželni glavar grof Atems pa je z ostrimi besedami zavrnil besede govornika, naperjene proti kroni,

kajti — tako je vzkliknil dež. glavar — kroni je vedno ta skrb, da varuje interese narodov. Posl. grof Kottulinsky je povdarjal možnost, da ne pride do nagodbe. Tudi ta govornik je povdarjal, da so bila določila pogodbe za nas neugodna in še ta določila, da so Madžari nelojalno tolmačili, to je v naši polovici vzbudilo željo po ločenju. Ta želja postaja vedno glasnejša tudi zato, ker postaja na Ogerskem vedno jasnejša tendenca po samostojnosti na gospodarskem in političnem polju. Komaj pa je ta nemško liberalni grof podal to izjavo, že se je zvrnil zopet na tisto stran, kjer žele obnovljenja nagodbe. Svojo vest si je nemški grof potolažil z izjavo, pa obnovljena pogodba bo morala biti pravična! Ali javne vesti ni potolažil. Stvar je vendar najjednostavnejša: ako naj bo pogodba res pravična, bi morali Madžari mnogo, mnogo odjenjati. Za odjenjavanje pa niso bili Mažari nikdar disponirani. In kako naj bi se le sedaj, ki so vsi kakor v plamenu, pričakovali od njih odjenjivosti?! in ako vrhu tega še členi naše vlade s svojim nastopanjem podžigajo plamen, kakor je storil to sam načelnik naše vlade, dr. Koerber, na banketu industrijalcev na Dunaju. Čuden mož ta — Koerber. S svojim postopanjem v notranji polovici naše monarhije je potisnil že vse nenemške narodnosti v opozicijo, dovedši jih do definitivnega prepričanja, da od njega nimajo ničesar, ali prav ničesar dobrega pričakovati, razun — lepih in sladkih besed. Teh jih ima vedno na koše; kolikor jih ne zna rezljati sam, pa mu jih sestavljajo njegovi pomočniki, kakor smo izvedeli ravnokar. Sedaj pa vidimo, da je tudi njegovo postopanje nasproti dogodkom na Ogerskem tako, da se vsiljuje vprašanje: je li to sploh resen politik? Svojo demisijo, podano med sedanjo ogersko krizo, je opravičeval, kakor da mu ne dopuščta vest, da bi nas Ogri še nadalje tako tiščali ob tla in nam gospodovali. Kratko zasedanje državnega zbora je sklical (po občni sodbi) v ta namen, da bi ves naš parlament mobiliziral proti Ogrom; on sam naj bi korakal na čelu kakor generalissimus te vojske. Ves svet bi bil mislil, da se je končno vendar zopet enkrat pojavil minister, ki ima tople avstrijske krvi v svojih žilah. Krepko je zvenela bojna fanfara dr. Koerberja, potem pa je prišel rečeni banket in generalissimus je odpel jermenje, utaknil meč v nožnico, vzel rog v roko in je jel na lastna usta in na vso sapo pihati — retirado. Niti izreči ne smete, o gospoda, besede „ločitev“ od Ogerske! Pogodba se mora obnoviti! Tako je zaklical Koerber? Mi bi stavili, da so si po vsej Mažarski veselo meli roke po tem Koerberjevem govoru. To je zanje radostno obvestilo, da jim ne treba nič odjenjati, ker pogodba se mora obnoviti. Tako se pripravljajo dr. Koerber za trdi gospodarski boj s prihodnjo ogersko vlado. V hud boj hoče iti, in ob enem daje razumeti sovražniku, da — ne mislimo tako hudo od naše strani!! In potem naj bodo Mažari odjenljivi, ko je načelnik naše vlade nemodro dal vse šanse iz rok? Omenjeni govor Koerberjev je bil grozna hiba v taktičnem in stvarnem pogledu. Mi ne moremo toraj drugače, nego da občudujemo optimizem štajerskega grofa Kottulinskega, ki se še nadeja „pravične nagodbe“.

Prva okrožnica Pija X. Novi papež Pij X. je izdal prvo okrožnico vesoljnemu svetu. Sveti oče pravi v njej, da se je s solzami v očeh vpiral izvolitvi in da se je bal slediti onemu, ki je 26 let vladal cerkev z veliko modrostjo. Tudi radi tega se je vstrašil izvolitve, ker bolj kot prej se cerkev nahaja v položaju težkih in trdih stisk. Uklonil pa se je božji volji. Njegov program je delovati, da bo povsod vladal Kristus. Morda se dobe ljudje, nadaljuje okrožnica, ki tajne namene iščejo v naši duši, da bi jih izrabljali za svetne namene in strankarske želje. Da zatremo že v kali ničeva upanja, izjavljamo, da nočemo biti drugega, kakor služabniki Boga, ki nam je izročil sveto službo. Papež kliče na pomoč škofe, obžaluje boj, ki se povsod bije proti Bogu in pravi, da se mora človeško družbo pripeljati nazaj h krščanski nramnosti in krščanskemu življenju. Priporoča vzgojo mladine, posebno one, ki je določena za duhovski stan. Sveti oče želi, da se katoliška društva v mestih in na

deželi povsod širijo in z vzgledi delujejo za krščansko življenje. Dejanje usmiljenja se mora izvrševati brez ozira na samega sebe in brez ozira na svetne koristi. Ko bo vse zopet urejeno v Kristusu, bodo plemiti in bogat pravični in darežljivi proti nižjim. Cerkev mora biti popolnoma neodvisna od vsake zunanje vlade. Ko sveta stolica to prostost zahteva zase, ne brani le cerkvene pravice, ampak skrbi za splošno blaginjo in blagor narodov. Sveti oče končuje okrožnico s podeljenjem papeževega blagoslova.

Nemiri v Szegedinu. V času ex-lex položaja, v tem razmerno kratkem času teh nerednih odnošajev na Ogrskem ima že vsako mesto in mestece svojo zgodovino, ki je podčrtana po ogrsko-narodnem šovinizmu. Tako se je vršila tudi v Szegedinu komedijca, ki, nima na sebi nič drugega, nego to, kar mi normalni ljudje umejemo pod dijaško šalo, in pa prav pod glorijolo izvestnih vladnih, vojaških, municipalnih, ministerskih komendarjev in poročil raznih korespondenc, več ali manje „kirah“ (kraljevih), zadobiva velikanski nimbus in bi bila v stanu zgnati celo kakega ogrskega ministerskega predsednika doli s fotelja, če bi Ogrska sploh — imela kakega ministra! Na Košutov spomenik v Szegedinu je bil položen venec s napisom: „Pridržani tretjeletniki vojaki njegovemu (Košutovemu) svetemu spominu!“ Tu si je izvestno dovolil kak politični agitatorček (ali še morda niti tak) šalo, samo da bi se smejal nad konfuznostjo nervoznih organov, ali pa iz namena, da povzroči kakov konflikt, ki bi se dal prav dobro izrabiti za politično agitacijo. In res ni dotičnik slabo računal. Kajti posegle so vmes vojaške in politične oblasti, ogrski korespondenčni birô je izdal cel komunike; tudi konflikt je nastal med vojaško in politično oblastjo. Vojaška oblast je dala odstraniti venec po deputaciji ter ga izročila politični oblasti. Na to je množica navalila ter tirjala z demonstracijami, naj se jej izroči venec, kar se je tudi zgodilo. Še več: pod intervencijo političnih oblastij je množica položila venec zopet na spomenik ter so jej dali municipalno častno stražo. A prišla je zopet vojaška oblast kar z dvema kompanijama vojakov ter si je po daljšem boju z množico, ki je vojake obsipala s kamenji, prilastila venec in ga spravila v vojašnico. Popoldne in zvečer so se ponovile poulične demonstracije, v katerih je fanatizirana množica tirjala od vojakov venec! Prišlo je do spopadka. Kamenje je letelo sem, kroglice iz pušk pa so švigale tja. Bilo je več ranjenih in zaprtih. Sedaj vlada zopet mir. Vladno poročilo pojasnjuje sedaj in razsvetljuje dejstva od vseh strani ter obeta preiskave, da-li je korektno postopala politična oblast, ki je od vojakov odstranjeni venec zopet položila na spomenik ter se ustrašila precej množice. V glavnem pa se bo vodila preiskava o tem, da-li so res tretjeletni vojaki položili ta venec, kakor izhaja iz napisa. Na vsaki način je ta dogodek simptomatičen za konfuznost in nervoznost, ki vlada sedaj na Ogrskem, ker je vrhutega vidno, da se v tej kritični dobi položaj vedno bolj poostrejuje, in to še s vprav malenkostnimi prikaznimi, ki pa imajo na sebi znak, da prav po neznatnosti izzivljajo dalekosežne posledice.

V Odesi so vse zaloge žita napolnjene. V zalogah je 18 milijonov pudov žita (1 pud = 16¹/₃ kg) in vsak dan prihajajo nove množine.

Obrekovanje muhamedanskih Hrvatov v Bosni. Prijatelj našega lista nam piše iz Travnika o resničnem tamošnjem položaju. Pritožuje se, da so razni časopisi po krivem obdolžili travniške Muhamedance, da so iz sovraštva kristjanom hiše požgali, da so bile za to hišne preiskave, nadalje, da se je našlo pri Muhamedancih skrito orožje, slednjič, da vlada v Travniku celo nekako obsedno stanje in da Turki groze celo, Sarajevo zažgati. Naš dopisnik, sin rojenega Slovenca, nas zagotavlja, da se z vsemi temi očitanji bosanskemu prebivalstvu muhamedanske vere godi huda krivica in da je vse to izmišljeno. Res so bili trije požari in je pri enem samem požaru zgorelo 457 hiš in 450 drugih poslopij. Res je, da škoda znaša celo na dva milijona kron. Toda enega izmed požarov je zakrivila železnica, kar je sodnijsko dokazano,

drugi in tretji požar pa neprevidnost posameznih gospodarjev. O kakem vstanku ali nameravanem puntu s strani Muhamedancev, se še baje govoriti ne more.

Kako se pride na lahek način do kože. Leta 1885. umrl slikar Hans Canon, ki je rad burke uganjal, je slikal nekoč nekega ruskega kneza v jako dragocenem kožuhu. Knez je pustil kožuh pri slikarju, ker ga je ta rabil pri spopolnjevanju slike. Umetniku se je dragoceno oblačilo zelo dopadlo, rad bi se polastil, a kako? Ko je bila slika že gotova, slikar ni dal kožuha nazaj — to je bil prvi poskus. Knez ga je pa kmalu pozval, naj pošlje kožuh. Za ta opomin se umetnik prav nič ni zmenil, ampak še vedno upal, da kožuh na ta ali oni način ostane njemu. Lahko si mislimo, kako se je začudil, ko je nekega dne ugledal kneza, ki je korakal naravnost proti njegovemu ateljeju. Tu ni bilo dosti časa za premišljevanje. Kakor bi trenil, se je oblekel umetnik v kožuh in se glasno stokajoč vsedel v fotelj. Knez je takoj na to vstopil in z začudenjem vprašal, kaj da dela in kaj da mu je. Težko sopeč mu je umetnik odgovoril: „O jej, mraz me trese in slabega se čutim — pred dvema dnevoma mi je umrl brat za osepnicami in sedaj se grozno bojim, da bi jih tudi jaz ne dobil. A visokost bi radi kožuh nazaj. Oprostite, da sem bil tako drzen, da sem ga oblekel za pol urice — a tresel me je tako mraz, da si nisem vedel drugače pomagati.“ Ko je knez slišal od osepnic, zavpil je ves prestrašen: „O ne maram kožuha, le obdržite ga za spomin! Srečno!“ in jo je odkuril, kakor bi ga veter odnesel.

Velikanski ljudje bodo še hodili po svetu, pravi dr. Hatai, profesor na univerzi v Čikagi. Ta profesor pravi, da je substanca takozvanih lecithin tako redilna, da lahko napravi iz navadnega človeka velikana in da živali silno poveča. Imel je poskušnjo z mišmi, ki so se povečale za 60 odstotkov. Ako le ni ta vest popolnoma ameriška!

Oče devetdesetih hčera. V Cliftonu državi arizonski je umrl pred dnevi gostilničar Friderik Adolfi, star 88 let, ki je bil devetdesetim hčeram — adoptivni oče. Adolfi je imel v St. Louisu veliko gostilno z vrtom, v kateri je bilo veliko ženskega dela. Pa je velel magistrat v St. Louisu, da ne sme noben gostilničar imeti sobarice. A Adolfi si je znal pomagati; šel je v sirotišnice, izbral si odrasle mladenke in jih adoptiral. Za nekaj let je adoptiral devetdeset „hčera“. Sobarice so kakor hčere smele svojemu očetu pomagati v gostilni.

Ricciotti Garibaldi-ju se cede sline po Trstu. „Ko sem bil v Benetkah“, rekel je ta general, „čutil sem tako veliko željo, katere nisem mogel premagati in kateri bi ne bil mogel nasprotovati za nobeno stvar na svetu, da ne bi bil videl Trsta. Jaz obožujem Trst, ki je tako lep, bel, čist, simpatičen in kar je največ: italijanski v fizonomiji stvarij in oseb, v jeziku, v šegah, v vsem. Žal mi je samo to, da nisem bil v Trstu več časa. A vrnem se, o da, povrnem se!“ — In ko se povrne Garibaldi v Trst, morda celo na čelu italijanskih prostovoljcev, katere bodo morda celo spremljevale italijanske vojne ladije, morda se zmisi takrat tržaških in okoličanskih Slovencev in jim morda poreče: „Slovenski avstrijski državljani! Vi ste enakopravni z drugimi državljani, tu imate § 19, ki Vam jamči enakopravnost, zato imate na podlagi § 19. pravico, kakor drugi enakopravni državljani, braniti Trst pred italijanskim napadom?“ Morda se vse to zgodi, a zgoditi se utegne tudi to: Vlada in Lahi delajo na vse mogoče načine, da bi nas ne bilo tu. In če nas takrat v resnici — ne bo?

Grozilna pisma je dobila kraljica virmberška Charlotte, katera biva sedaj v gradu nekega princa na Češkem. Sluti se, da je to v zvezi z anarhisti, katerih je mnogo med ondognimi tkalci.

Jan Kubelik. Znani virtuozi na gosli, Jan Kubelik, nastopi daljšo turnejo, ki bo obsegala 110 koncertov v raznih deželah kakor v Angleski, Francoski, na Holandskem, v Nemčiji, na Ruskem, na Avstro-Ogrskem in v Italiji.

Razna znamenita filharmonična društva po Evropi so naprosila Kubelika, da nastopi na njih koncertih, toda radi pomanjkanja časa je moral virtuozi odbiti skoro vse ponudbe. Tudi za Ameriko je dobil Kubelik ponudbo. Znani ameriški „impresarijo“ Mr. Frohmann je ponudil za „100 koncertov 300.000 dolarjev in brezplačno vožnjo za 4 osebe“.

8 letna morilka. V neki vasi pri Aradu je izginil neki triletni deček brez sledu. V noči potem, ko je deček izginil, je pripovedovalo neko 8 letno dekletce njegovi materi, da ima strah pred izginolim. Mati dečkova je vprašala nato dekletce, zakaj da se ga boji. Odgovor dekletca je bil, da je dečka — umorila. Vsled izpovedbe so se pričela poizvedovanja in res so našli truplo dečkovo na onem mestu, ki je je označila deklica. Deklica je vrgla dečka na tla in ga je z eno roko davila na vratu, z drugo pa mu je tiščala usta, dokler ni bil mrtev.

Nesreča v gorah. Posesnik Peter Macellino iz St. Nacario skoro na meji tirolsko-benečanski je šel te dni s svojim hlapcem v goro ogledovat neki gozd. Domov vračaje, sta si izvolila krajšo pot, toda zašla sta. Tako tavaje sta prišla do nekega prepada. Šla sta torej ob tem dalje. Kar naenkrat omahne utrujeni gospodar ter pade 20 metrov globoko na neke pečine. Osupnjen je gledal hlapec za svojim gospodarjem, kateri je kakor mrtev ležal na pečinah. Za nekoliko časa se vzdrami gospodar ter naroči hlapcu, naj gre klicat sosede. Proti večeru je šele prišel hlapec do neke pastirske kočice ter prosil pastirje za pomoč. Ko so pa ti prišli do mesta, kjer se je ponesrečil Macellino, niso našli nikogar. Bržkone si je hotel pomagati sam ter se zgrudil v prepad, kjer je obležal mrtev. Truplo so našli šele pozneje.

Zemljevid za 4 milijone mark. Bržkone najdražji zemljevid je zemljevid kraljevine Saške. Na katerem je vse zaznamovano, kakšna da je zemlja v notranjosti, kateri kameni se nahajajo v gorah in kje, jeli zemlja rodovitna ali peščena in obsega 123 posameznih stranij (v merilu 1: 25.000), kateri se dajo združiti v eno celoto. Vsak list zemljevida se je moral delati celo leto. Stroški vsakega lista so znašali 30.000 do 40.000 mark.

„Slovenski List“ prodaja se v Ljubljani v Brus-Štefotovi prodajalnici Pred škofijo. V Kranju se prodaja v prodajalnici gosp. Floriana. Posamezna številka stane 14 vinarjev.

Pristno čebelno-voščene sveče

4 47-36 prodaja
Janko Šink, svečar v Kranju
kg po 5 K, poštne prosto.



Anton Belec
v Št. Vidu nad Ljubljano
izdeluje in priporoča
cerkvene svetilnice ali stalnice
iz kositarja, ali medenine in
iz tompaka
obhajilne svetilnice
pušice z zvončki
štedilna in železna ognjišča.
Prevzema
kritje streh in zvonikov.

18 x-15
Illustrirani ceniki na razpolago.

Spominjajte se ljudskega sklada!